

Kazimierz Denek: *Na wakacyjnych szlakach*. Toruń 1996, stron 240

Z wielu form wypoczynku wakacyjnego młodzież najchętniej uczestniczy w obozach wędrownych. Wędrowanie daje poczucie swobody, luzu, swoistej wolności z daleka od domu i szkoły. Ciekawe, atrakcyjnie usytuowane trasy turystyczne sprzyjają odprężeniu psychicznemu, aktywnemu wypoczynkowi. Pozwalają poznać kraj, jego urokliwe zakątki, spotkać ciekawych ludzi. Obóz wędrowny dostarcza wielu doświadczeń, jest szkołą charakteru, uczy odpowiedzialności, wytrwałości, gospodarności, kształtuje wrażliwość, koleżeństwo i przyjaźń.

O walarach krajoznawczo-turystycznych obozów wędrownych można pisać tym bardziej, jeśli tak jak prof. Kazimierz Denek wraz z młodzieżą przeszło się około 10000 km, w tym 6500 km w górach.

K. Denek w książce pt. *Na wakacyjnych szlakach* zawarł swoje wieloletnie doświadczenie z zakresu przygotowania, przeprowadzenia i podsumowania obozów wędrownych traktowanych jako bardzo ważne ogniwo systemu wychowawczego i działalności krajoznawczo-turystycznej wśród młodzieży.

Mając na uwadze optymalizację obozów wędrownych Autor poszukuje odpowiedzi na pytania dotyczące:

- organizacji i przeprowadzania obozów wędrownych w taki sposób, aby były nie tylko wędrowkami, ale prawdziwymi wakacyjnymi przygodami;
- wzorca wędrowki zapewniającej młodzieży wypoczynek, wielostronny rozwój i doświadczenie życiowe;
- wykorzystania rezultatów obozów wędrownych w pracy dydaktyczno-wychowawczej szkoły i działalności harcerzy, kół i organizacji krajoznawczo-turystycznych.

Książka K. Denka składa się z siedmiu rozdziałów. Rozdział pierwszy traktuje o istocie, funkcjach, celach, treści, zasadach i metodach wakacyjnych wędrowek oraz ich rodzajach, a więc o zagadnieniach istotnych dla dydaktyki krajoznawstwa i turystyki. Istotę obozów wędrownych autor upatruje w osiągnięciu „założonych celów i zadań przez osobisty wysiłek ich uczestników” (s. 12). Zatem dostrzega partycypację młodzieży w przygotowaniu obozu i realizacji zadań jako element wychowania innowacyjnego. Wskazując na funkcje wakacyjnych wędrowek podkreśla potrzebę zachowania równowagi i harmonii rozwoju osobowości uczniów przez:

- „1. dostarczanie wrażeń, wyobrażeń, spostrzeżeń o otaczającym świecie, na podstawie których możliwe staje się ukształtowanie obrazu o przyrodzie, społeczeństwie, technice i kulturze;
2. rozbudzenie potrzeby poznawania kraju, Europy, świata i racjonalnego w nich działania;

3. wzbogacenie sensu życia dzięki temu, że ukazują ogrom i złożoność otaczającego młodzież świata;
4. ukazanie urody życia (dostarczają doznań estetycznych)” (s. 14).

K. Denek wiele miejsca poświęca celom wakacyjnych wędrówek i zwraca uwagę na ich podmiotowy charakter. Określa cele (s. 16-19), a zarazem upomina się o nadanie im autonomicznego charakteru na drodze operacjonalizacji (s. 18). Kształtowanie wartościowych postaw społecznych uważa za jeden z zasadniczych celów obozów wędrownych. W sposób zwięzły omawia treści, zasady, metody oraz rodzaje wakacyjnych wędrówek.

Podstawą rozważań nad wartościami wychowawczymi omawianej formy rekreacji i wypoczynku (rozdział II) Autor czyni triadę teleologiczną, gdyż każda z ujętej w niej wartości uszlachetnia poszczególne strony osobowości. Prawda doskonali intelekt, a dobro i piękno odpowiednio wolę i uczucia (s. 27). Wiele miejsca poświęca roli obozów wędrownych i zaspokajaniu jej potrzeb (s. 27-32). Rolę tę rozpatruje w odniesieniu do poszczególnych dziedzin wychowania (s. 32-50). Wskazuje na postawy odnoszące się do naczelnych wartości humanistycznych, do przyrody i kultury. Warto podkreślić stanowisko Autora odnośnie pełnego wykorzystania przez młodzież wiedzy z zakresu wielu przedmiotów kształcenia, co przeciwdziała atomizacji wiedzy, sprzyja globalnemu jej ujęciu.

Kadrze wychowawców obozów wędrownych (także obozów ZHP) poświęcony jest rozdział trzeci książki (s. 51-67). Autor rozpatruje cechy osobowościowe kierowników obozów. Wśród cech instrumentalnych młodzież najbardziej ceni wiedzę, a następnie doświadczenie i umiejętności związane z przygotowaniem obozu oraz realizację przyjętych celów i zadań (s. 59). Oczekiwane cechy kierunkowe odnoszą się do strony etyczno-wychowawczej oraz stosunku do młodzieży. Autor, na podstawie sondażu wśród 2874 uczniów, przedstawia zestawy preferowanych cech kierowników obozów, różnych ze względu na wiek i płeć respondentów (s. 62-66). W najobszerniejszym czwartym rozdziale książki (s. 69-144), K. Denek daje odpowiedzi na pytanie o warunki jakie należy spełnić, aby zwiększyć zdrowotne i poznawczo-wychowawcze efekty obozów wędrownych. Dostrzega je w starannym doborze uczestników, w organizacji i metodyce obozów. Podstawą rozważań Autora było własne doświadczenie, bezpośrednia obserwacja uczestników ponad 600 obozów. Prawidłowa organizacja obozu wymaga rytmicznych przygotowań przy pełnym udziale młodzieży. Rytm przygotowań implikuje przestrzeganie odpowiedniej procedury, w której bardzo ważne miejsce zajmuje opracowanie programu obozu. Czytelnicy – nie tylko organizatorzy wakacyjnego wypoczynku – z uwagą prześledzą przedstawiony przez Autora program 14-dniowego obozu wędrownego z elementami turystyki kwalifikowanej (górskiej) i badań śrdowiskowych w Bieszczadach, obudowany dodatkowymi informa-

cjami (s. 87-89) wraz z literaturą dotyczącą terenu wędrówki (s. 129-132). Perfekcyjny zapis każdego dnia obozu (s. 89-128) może być metodycznym wzorcem nawet dla doświadczonych kierowników. Dopelnieniem treści omawianego rozdziału są propozycje dotyczące sprzętu obozowego i ekwipunku osobistego uczestników (s. 133-135), regulamin oraz czas tzw. „dni gotowości”.

Realizacja celów wakacyjnych wędrówek (rozdział V) obejmuje: organizację dnia, kulturę życia codziennego, odżywianie w czasie wędrówki, uwarunkowania skutecznego pokonywania trasy, działanie o charakterze poznawczym i uspołeczniającym młodzież, tradycje, obrzędy i symbolikę obozu. Czytelnik będzie mógł prześledzić przykładowe tematy do podjęcia w czasie obozu (s. 171-178). Ich różnorodność, szeroki zakres oraz interdyscyplinarny charakter budzą respekt i uznanie dla Autora, który bardzo swobodnie porusza się w problematyce krajoznawczo-turystycznej, regionalnej, historycznej, przyrodniczej i w literaturze pięknej.

K. Denek przedstawia kilka sprawdzonych, atrakcyjnych form bilansowania wakacyjnych wędrówek (rozdział VI), które służą utrwalaniu dorobku wychowawczego obozów, są „wyrazem zachowania ciągłości i systematyczności w pracy wychowawczej prowadzonej w formie zajęć krajoznawczo-turystycznych w warunkach obozów wędrownych” (s. 195).

Zagrożenia zdrowia oraz warunki bezpieczeństwa młodzieży w czasie obozów zawiera rozdział siódmy. Książkę kończy bogata bibliografia zawierająca 134 starannie dobrane pozycje zwarte i rozprawy.

Na wakacyjnych szlakach to lekcja patriotycznego i społeczno-moralnego wychowania młodzieży, wyraz pasji Autora, który uczy jak poznawać i miłować ziemię ojczystą, jak podziwiać jej uroki. Pokazuje też metody i formy rozwijania zainteresowań uczniów oraz kształtowania umiejętności organizowania czasu wolnego. Jednocześnie jest godnym polecenia podręcznikiem, z którego chętnie korzystać będą słuchacze podyplomowych i policealnych studiów krajoznawstwa i turystyki, członkowie SKKT, organizatorzy obozów wakacyjnych. Rzetelnie udokumentowana wynikami wieloletnich obserwacji, badaniami opinii uczestników obozów wędrownych oraz własnym doświadczeniem organizatora wakacyjnych wędrówek, książka ukazuje nowe obszary i wzbogaca piśmienictwo z zakresu krajoznawstwa i turystyki. Kompetencje Autora oraz piękny język jakim książka jest napisana przyciągają uwagę Czytelnika, zachęcając do lektury. Warto też wyrazić uznanie Wydawnictwu Adama Marszałka w Toruniu za troskę o stronę edytorską książki.

Paweł Prusak

Listopad 1996 r.